
Očekivanja i postignuća (2009-2012)

DRAGUTIN LALOVIĆ

Po isteku četverogodišnjeg mandata ovog uredništva časopisa *Politička misao* (izabranoga 19. ožujka 2009) želio bih izložiti sažet završni osvrt na glavne rezultate našeg rada. Činim to u hotimičnom otklonu spram dosadašnje uređivačke prakse, kada su glavni urednici na početku svojih mandata iskazivali svoje konceptijske planove i zamisli.

1. Zatečeno stanje

Uredništvo je preuzelo časopis s punom sviješću o njegovoj tradiciji i ugledu, o njegovu središnjem mjestu u znanstvenom i stručnom životu naše politološke akademske zajednice. Započelo je sustavnom i ozbiljnom analizom i vrednovanjem dotadašnjih najboljih dosega časopisa kao politologijske tribine, osobito imajući u vidu iskustvo prethodnih dvaju uredništava, kad su vođenje časopisa preuzeli diplomirani politolozi, prof. dr. sc. Nenad Zakošek (2001-2004) i prof. dr. sc. Damir Grubiša (2005-2008). Pritom je, dakako, valjalo i kritički dijagnosticirati slabosti i propuste na koje su i prethodna uredništva barem dijelom samokritički upozoravala.

Glavni je nedostatak u dotadašnjem radu, već godinama, bila velika neredovitost u izlaženju časopisa. Drastično se očitovao na kraju mandata prethodnog uredništva, koje je u svojoj završnoj 2008. godini objavilo samo dva broja. Zbog tolikog kašnjenja staro je uredništvo bilo prinuđeno prekršiti i jedno od osnovnih pravila uređivanja, te je izdalo dvobroj 3-4 u svibnju 2009, a svoj završni broj 5 tek u srpnju 2009. godine. Novo je uredništvo stoga tek s velikim kašnjenjem moglo preuzeti vođenje časopisa.

Druga je očita slabost bila opadanje suradnje i kvalitete priloga. Čak je i sam opseg časopisa bio bitno reduciran. Prva je zadaća uredništva bila da utvrdi uzroke takvog stanja i uloži intenzivne napore da se ono prevlada.

Treća je slabost bila nezadovoljavajuća kvaliteta redaktorsko-lektorskih poslova, pa je pokrenuta suradnja s uglednim izdavačkim poduzećem Disput (na temelju

pozitivnog iskustva časopisa Politološkog društva *Anali*) koje je preuzelo poslove redakture, lektoriranja i pripreme za tisak.

Četvrta se slabost ogledala u izgledu samog časopisa, koji je bio promijenio svoj prepoznatljivi format i likovno rješenje te postao nedovoljno atraktivan i čitak. Stoga je uredništvo odlučilo, na poticaj i u realizaciji izdavačkog poduzeća “Disput”, vratiti časopisu njegov izvorni format i izgled.

Dvije su općenitije okolnosti znatno otežavale rad uredništva. U prvom redu, općedruštvena velika kriza, ekonomska i politička, čija su se dubina i trajanje tek mogli nazreti, znatno je već u posljednjoj godini mandata prethodnog uredništva smanjila financijsku potporu časopisu. Izostanak potpore MZOŠ-a umnogome je uzrokovao i drastično narušavanje redovitosti izlaženja, a bilo je logično očekivati da će neredovitost još i dodatno smanjiti financijsku potporu MZOŠ-a. Osim toga, uredništvo, a napose glavni urednik, započeli su s radom u polariziranom kontekstu oštrog polemičkog sučeljavanja unutar fakultetskog kolektiva o samom karakteru i spoznajnim ambicijama politologije kao društvene znanosti. Oštrina polemike potisnula je, nažalost, u drugi plan njezin prevažni meritum, a istodobno uzdrmala međuljudske relacije i zatrovala atmosferu, o čemu svjedoči činjenica da glavni urednik ne samo što nije izabran jednoglasno (što je presedan u povijesti ovog časopisa) nego pri imenovanju nije dobio potporu ni uprave Fakulteta.

2. Uporišta uređivačke politike

Osnovna uporišta uređivačke politike u ovom razdoblju mogu se ovako sažeto naznačiti.

Prvo, *kontinuitet* – u smislu uvažavanja bogate, višedesetljetne tradicije časopisa *Politička misao* (od 1964) kao kvalitetne i otvorene znanstvene, stručne i publicističke tribine, zrcala najviših dometa hrvatske politologije općenito, a Fakulteta političkih znanosti posebno.

Drugo, *suočavanje s izazovima moderne* – ozbiljno i sustavno analitičko i kritičko suočavanje sa zadaćama vremena, kada dubina krize svjetskih razmjera upozorava na nužnost koncentracije i koordinacije svih naših potencijala, kako u politologiji tako i u svim bliskim joj društvenim i humanističkim znanostima, u primjerenom dijagnozi stanja, promišljanju strategijskih izgleda i maksimiranju razvojnih perspektiva hrvatskog društva i države u kontroverznom kontekstu europeizacije i globalizacije.

Treće, *politologijsko profiliranje* – kontinuitet s uređivačkom politikom prethodnih dvaju uredništava (od 2001) u poticanju istraživanja i objavljivanja rezultata naše i svjetske politologije, s ambicijom da budu što skladnije zastupljene sve njezine najvažnije grane i ogranci.

Četvrto, *inkluzivnost* – nastavljajući politiku otvorenosti časopisa za suradnju i priloge mladih znanstvenika, napose novaka i doktoranada (što se očitovalo i u činjenici da su u sastav uredništva uvršteni vrsni mladi politolozi M. Grdešić, V. Koska i L. Ribarević). Još veća otvorenost negoli do tada za suradnju i priloge starijih zaslužnih kolega i kolegica, uz punu svijest o tome da su nam njihovo dragocjeno iskustvo i znanstveni autoritet neophodni te da bi svako sektaštvo prema najuglednijim članovima naše akademske zajednice bilo posve nerazumno. Puna otvorenost u politici uspješne suradnje sa znanstvenicima u regiji, Europi i svijetu, ne samo s politolozima, premda prvenstveno s njima.

Peto, *suradnja* – skladna suradnja časopisa, kao središnje hrvatske politologijske tribine, s drugim “mlađim”, ali već također afirmiranim časopisima koje uređuju naši politolozi: *Anali Hrvatskog politološkog društva*, *Međunarodne studije*, *Mali Levijatan*. Suradnja i s uredništvom biblioteke “Politička misao”, s ambicijom da se njezina najznačajnija djela, domaće i prijevodne politologijske produkcije, predstave na najprimjereniji način (ne samo recenzijama i prikazima nego i znanstvenim razgovorima o njima). Uža suradnja i s tribinom “Otvorena knjiga” Hrvatskog politološkog društva (pokrenutom 2002), s idejom da se prilozi s te tribine ne samo objavljuju kao prikazi i recenzije nego da se najkvalitetnije rasprave i predstave u cijelosti (važnost te komponente izričito je naglašena činjenicom da je voditeljica tribine Ana Matan postala i članica uredništva časopisa).

Šesto, *kvaliteta i redovitost* – podizanje kvalitete časopisnih priloga, prije svega preko kvalitetnog recenzijskog postupka, uz istodobno održavanje redovitosti izlaženja.

Šedmo, *informativnost* – bitno poboljšanje informativne dimenzije i funkcije časopisa, s obvezom da se sustavno prate, prikazuju i vrednuju važne knjige, zbornici radova i znanstveni skupovi.

Osmo, *djelotvornost* – provođenje odluke starog uredništva da se pojednostavi i poboljša proces pripreme i tiskanja časopisa u suradnji s izdavačkim poduzećem Disput.

Deveto, *štedljivost* – uvažavajući oštrinu financijske krize i opće smanjenje proračunskih sredstava, uređivačka politika mora provesti krajnju, do daljnjega, štednju i racionalizaciju troškova i poslovanja časopisa.

3. Rezultati rada uredništva

A) Prva je odlika uređivačke politike bilo pomno i dugoročno planiranje tematskih brojeva kako bi se ostvarilo ozbiljno suočavanje s izazovima vremena i razvoja same političke znanosti. Takvih je brojeva bilo 11 (od 18, uz još i ovaj broj 4/2012). Planiranje takvih brojeva bilo je povezano, prvo, s organizacijom znanstvenih sku-

pova i razgovora na našu inicijativu; drugo, s inicijativom drugih, napose Odsjeka za političku i socijalnu teoriju Fakulteta političkih znanosti; treće, s idejom da se cjelovito prikažu i vrednuju neke važne grane politologije i politologija kao takva; četvrto, s naumom da se sustavno i kritički istraži neki bitan fenomen društvenog života Hrvatske i svijeta. U prvu skupinu pripadaju tematski brojevi, u dva dijela, "Izazovi moderne" (2/2009) i "Kriza moderne" (3/2009), o kapitalnoj knjizi *Opća teorija moderne* (2008) Jacquesa Bideta, te "Razgovor o knjizi Daga Strpića, 'Karl Marx i politička ekonomija Moderne'" (4/2010). U drugu pak skupinu pripadaju tematski brojevi "Zločin, zaborav, oprost" (4/2009), "Politika, praktička filozofija i svijet života" (3/2010) i "Budućnost demokracije u XXI. stoljeću" (1/2012). U treću se mogu uvrstiti temati "Hrvatska politička znanost u inozemstvu" (1/2010) i "Međunarodni odnosi" (2/2011). U četvrtu pak "Postsocijalističko društvo u tranziciji" (3/2011), "Developing Policy in Different Cultural Contexts" (5/2011) i "Dvadeset godina manjinske politike u Hrvatskoj u komparativnoj perspektivi Jugoistočne Europe" (2/2012). U ovome broju, čija je tema "Republikanizam i liberalizam", objavljena su izlaganja s nedavnog znanstvenog skupa (5. i 6. studenoga 2012) u povodu 50. obljetnice Fakulteta i 300. obljetnice rođenja Jeana-Jacquesa Rousseaua.

B) U pogledu intendirane inkluzivnosti, rezultati su bili čak i veći od inicijalno zamišljenih. Ne samo zato što su stranice časopisa ispunjavali brojni, u pravilu veoma kvalitetni tekstovi naših mladih znanstvenika (L. Ribarevića, D. Vujeve, K. Kotarskog, H. Špehara, N. Blanuše, K. Petkovića, A. Petek, Z. Krajine, E. Kulenovića, H. Cvijanovića, M. Zorko, R. Jakešević, M. Trnskoga, D. Nikić-Čakara), pa i onih još mlađih kao što su B. Korea-Gajski, B. Klepač-Pogrmilović, J. Lučev, D. Žagar, I. Jurković. I ne samo zato što je osigurana suradnja naših uglednika i starijih kolega kao što su Z. Posavec, Z. Baletić, D. Rodin, B. Brujić, B. Caratan, T. Jantol, G. Gretić. Nego i zato što je, na inicijativu D. Jovića i u njegovoj realizaciji, časopis otvorio svoje stranice i "hrvatskoj političkoj znanosti u inozemstvu", ne samo u spomenutom tematskom broju (1/2010) nego i kontinuirano, kao nezaobilaznom autorskom korpusu naše politologijske zajednice.

C) Ostvarena je plodna suradnja s kolegama sociolozima, kojima je naš časopis otvorio prostor da nam predstave svoja istraživanja o karakteru hrvatskog društva u tranziciji. Uz ogroman urednički i autorski angažman članice uredništva V. Ilišin, nakon pune dvije godine priprema, realiziran je tematski broj (3/2011) koji je bio prepoznat kao veoma kvalitetan prilog interdisciplinarnom dijalogu i znak samosvjesne spremnosti politologije da se upozna i dijaloški suoči s rezultatima istraživanja hrvatske sociologije.

D) Osnovni sadržajni kriterij uspješnosti uređivačke politike može biti samo kvaliteta objavljenih tekstova, koliko je u njemu bilo ozbiljnih autora koji o ozbiljnim temama pišu na ozbiljan način. Retrospektivno promatrano, može se nedvoj-

beno zamijetiti i priznati da je bilo i slabijih priloga, da nismo uvijek bili dovoljno selektivni i dosljedni. Uza sve to, ocjenjujem da je ostvarena zavidna znanstvena i publicistička kvaliteta, o kojoj svjedoče brojni odlični, pa i izvrsni prilozi. Svojim se kvalitetama i bogatstvom sadržaja nedvojbeno izdvajaju velike studije politologa Damira Grubiše (čak 11 u četiri godine), u rasponu od renesansne političke misli do suvremenih teorija europske integracije. U ovom kontekstu, dužan sam iz glavno-uredničke zahvalnosti izdvojiti dva njegova kapitalna rada. Brilljantna studija "Machiavellijevo poimanje prava: kautele republikanskog zakonodavstva" (3/2010, str. 153-175) vrhunski je domet iz povijesti političkih ideja kojim se potvrđuje reputacija našeg autora kao znalca Machiavellijeva teorijskog korpusa svjetskog formata. Veoma je važna i njegova studija o Dubrovačkoj Republici koja superiorno tematizira našu republikansku političku baštinu (u usporedbi s Mletačkom i Firentinskom Republikom); studiju smo objavili i u engleskoj verziji ("Forms of Government in the Renaissance: Uniqueness of the Dubrovnik Model", 5/2010, str. 161-178), koja je bila veoma zapažena i u međunarodnim znanstvenim i kulturnim krugovima. K tomu, svojim se iznimnim kvalitetama mogu istaknuti i studije B. Kovača "Uloga novca u metastrukturnoj promjeni tržišnog društva i globalna financijska kriza" (3/2009, str. 39-68) i "Političko-ekonomska kriza kapitalizma i kriza njegove ekonomske teorije" (1/2012, str. 105-126), T. Jukić "Žalovanje ili melankolija?: psihoanaliza i ekonomski problem Derridina marksizma" (1/2011, str. 49-75), Ž. Paića "Preobrazbe biopolitike" (1/2009, str. 7-27), I. Padjena "Pravo na sjecištu politike, ekonomije i kulture I: u klasičnom ključu" (4/2010, str. 108-134) i "Pravo na sjecištu politike, ekonomije i kulture II: u modernom i suvremenom ključu" (1/2011, str. 7-38), D. Suvina "Integracija u Europi danas: aparthejd ili građanska kohabitacija" (2/2011, str. 159-185) i T. Jantola "Sistemska teorija masovnih medija" (2/2011, str. 153-158).

Autorski doprinos samih članova uredništva uvijek je *conditio sine qua non* uspješnog časopisa. Po mom sudu i saznanjima, iz njihove ukupne produkcije mogu se izdvojiti nekoliko tekstova članova uredništva koji su svojom vrsnoćom privukli pozornost naše akademske zajednice, ne samo u nas i ne samo među politologima. Riječ je o vrhunskim znanstvenim studijama D. Strpića "Moderna normala" (3/2010, str. 7-38), D. Jovića "Problems of Early Post-Communist Transition Theory: From *Transition from* to *Transition to*" (5/2010, str. 44-68) i "Hrvatska vanjska politika pred izazovima članstva u Europskoj Uniji" (2/2011, str. 7-36), V. Ilišin "Vrijednosti mladih u Hrvatskoj" (3/2011, str. 82-122), L. Ribarevića "Hobbesova teorija autorizacije" I-II (1/2009, str. 28-47; 2/2009, str. 115-139), kojima valja pridometnuti i pionirski pregledni rad L. Ribarevića i D. Vujeve "Povijest pojma predstavnništva. Elementi za izgradnju teorije političkog predstavnništva" I-II (3/2011, str. 167-195; 4/2011, str. 175-194).

C) Drugi najvažniji, formalni kriterij uspješnosti rada uredništva jest redovitost časopisa. U tome smo, uglavnom, uspjeli u posljednje dvije godine našeg mandata. Glavni razlog zašto uspjeh nije potpun, zašto je redovitost teško moguće postići, proistječe iz orijentacije na tematske brojeve. Pri čemu, u pravilu, upravo najbolji tekstovi dolaze u posljednji čas ili čak nakon njega. Drugi je razlog karakter recenzijskog postupka, jer brojni recenzenti, opet u pravilu oni najbolji, odugovlače s ocjenom i kategorizacijom članaka, ponekad i mjesecima.

D) U sklopu središnje ambicije časopisa da sa svojim najboljim člancima pruži kvalitetan prilog teorijskom razvoju politologije, u njezinu samosvjesnom dijalogu s drugim društvenim i humanističkim znanostima o temeljnim problemima moderne, pokrenuli smo i predstavljanje malog ciklusa prijevoda nekoliko nezaobilaznih tekstova za svaku ozbiljnu autorefleksiju naše znanosti. Riječ je o tematskom bloku "Politika i političko" [vidi D. Lalović, "'Politička razlika' kao temeljni spoznajni izazov političke teorije (o pojmovnom razlikovanju politike i političkoga)", 1/2012, str. 171-183]. Do sada su objavljeni prijevodi klasičnih tekstova P. Ricoeura "Politički paradoks" (1/2012), L. Straussa "Nova i stara politička znanost" (2/2012) i H. Arendt "Smisao politike" (4/2012).

E) Iz baštine našeg časopisa obnovili smo za našu malu akademsku zajednicu važnu rubriku "Disertacije", koja je jednokratno uvedena 90-ih godina (objavivši izvještaje o prihvaćanju doktorskih disertacija Z. Petaka i V. Cvrtile), a potom, začudo, nestala. U protekle četiri godine u toj su rubrici objavljeni izvještaji o doktorskim radovima 10 novih doktora znanosti iz sastava kolektiva FPZ-a (Kulenović, Blanuša, Ribarević, Petković, Zorko, Jakešević, Vujeva, Petek, Cvijanović, Picula).

F) Ne može se precijeniti kvaliteta suradnje časopisa s izdavačkim poduzećem Disput, izniman doprinos toga poduzeća i napose njegova direktora, vrsnog politologa Josipa Pandurića, poboljšanju izgleda i čitkosti časopisa. S najvećim smo pouzdanjem u svakom trenutku mogli računati na njihovu profesionalnost i susretljivost u procesu pripreme časopisa za tisak.

Među neostvarenim ili tek djelomično ostvarenim uređivačkim zamislima mogu se izdvojiti tri glavne.

A) Važni planirani tematski brojevi nisu ili nisu do kraja uspješno ostvareni. Primjerice, dvije godine je planiran i dogovaran tematski broj "Hrvatska politika: dijagnoza stanja i razvojni izgledi"; preliminarni dogovori s mogućim sudionicima i autorima bili su postignuti, ali je na tome i ostalo. Nisu, kako je bilo zamišljeno, do kraja realizirani ni tematski brojevi o "stanju znanosti" pojedinih grana ili poddisciplina politologije. Primjerice, planirali smo takve brojeve o stanju "međunarodnih odnosa" i "javnih politika". Urednici tih brojeva, vodeći naši znalci tih grana, D. Jozić i Z. Petak, priredili su tematske brojeve, s odličnim tekstovima autora iz tih gra-

na, ali ipak ne i zaokružene teme o stanju svojih poddisciplina (vidi “Međunarodni odnosi”, 2/2011. i “Developing Policy in Different Cultural Contexts”, 5/2011).

B) Najočigledniji se nedostatak uređivačke politike očituje u nepostizanju ravnoteže u zastupljenosti najvažnijih grana politologije u sadržaju časopisa. Dok su pojedine grane, kao što su politička teorija/povijest političkih ideja, međunarodni odnosi, javne politike i politička ekonomija, bile i opsegom i kvalitetom primjerenog predstavljene, uočljiva je odsutnost sadržaja iz hrvatskoga političkog sustava i kolega koji se njime uže bave. Nekolicina kolega, stručnjaka za hrvatski politički sustav, otklonila je poziv glavnog urednika da uđu u sastav uredništva, a kasnije su otklanjali i opetovane ponude da surađuju s našim (zajedničkim) časopisom. Umjesto toga odlučili su se za pokretanje stručno-analitičkog časopisa *Političke analize*, kojemu valja priznati, unatoč svemu, da je dodatno diferencirao časopisnu periodiku i obogatio politologijsku stručnu i publicističku ekspertizu hrvatske politike.

C) Najslabiji segment u radu uredništva nedovoljna je informativnost i kvaliteta rubrike “Osvrti, prikazi, recenzije”. Ta je rubrika ponajprije bila opsegom skromna (5 do 8 po broju), što znači da je prikaza knjiga uvijek bilo manje od nosećih tekstova, odnosno da objavljivanje mnogih važnih knjiga nije ni informativno zabilježeno, a kamoli recenzijski komentirano. Valja priznati i to da su mnogi tekstovi u toj rubrici skromni deskriptivni prikazi te da nije bilo dovoljno ozbiljnih recenzija i temeljitih osvrta. To što je riječ o starom problemu, ne samo ovog uredništva i ne samo ovog časopisa, problem niukoliko ne čini lakšim, naprotiv. Glavni su razlozi takvom nezavidnom stanju nevoljkost istaknutih politologa da dio svojeg vremena posvete toj zahtjevnoj stručnoj formi i običaj da se taj tegobni “nižerangirani” posao prepusti početnicima.

4. Završne napomene

Postignuti glavni rezultati i dosezi u ovom mandatnom razdoblju omogućuju novom uredništvu da u principijelnom kontinuitetu s dosadašnjom uređivačkom politikom, zasnovanom na planiranju, inkluzivnosti, selektivnosti i kolektivnom djelovanju, časopis dalje razvije i afirmira, otklanjajući uočene propuste i nedostatke. Ovo uredništvo ostavlja novome na raspolaganju dva planirana i pripremljena broja. Među njima osobitu pozornost zaslužuje tematski broj koji se priprema preko godinu dana, a u kojem će biti predstavljeno “stanje znanosti” političke komunikacije (ur. Zrinjka Peruško) kao grane političke znanosti koja se još bori za formalizaciju svojeg znanstvenog statusa.

Dosadašnji rad omogućuje, po mom sudu, da novo uredništvo starta u bitno povoljnijim prilikama, a novi glavni urednik sa širom osnovicom suradnje unutar kolektiva Fakulteta. Pred njim je postizanje potpune redovitosti izlaženja, a bez ustupaka na račun kvalitete priloga, čime bi naš renomirani časopis najzad doživio

i formalno priznanje svojih znanstvenih i publicističkih visokih vrijednosti. Time bi se časopisu, uz punu potporu vodstva Fakulteta kao i do sada, omogućilo da prebrodi sadašnju financijsku dramu i otvorili izgledi da u svojem radu zadobije i primjerenu materijalnu potporu hrvatske države za svoja najviša nastojanja.